

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка**

**ІНІІ історії та філософії
Кафедра філософії та соціальних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ІНІІ історії та філософії
Подрез Ю.В.
Подрез Ю.В.
01 жовтня 2018 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ»**

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта. Мова та література (російська)

Освітня-програма: Середня освіта (Російська мова та зарубіжна література)

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією
ІНІІ історії та філософії
28 серпня 2018 р.
Голова – Подрез Ю. В., к. істор. н., доцент

Суми – 2018

Розробники: Наумкіна О.А., к.філос.н., доцент, доцент кафедри філософії та соціальних наук

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри філософії та соціальних наук
Протокол № 2 від 28 вересня 2018 р.

Завідувач кафедри
Снегірьов І. О., к.філос.н., доцент,
завідувач кафедри філософії та соціальних наук _____

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
2-й		2-й	
Семестр			
4-й		4-й	
Лекції			
16 год.		6 год.	
Практичні, семінарські			
16 год.		4 год.	
Лабораторні			
–		–	
Самостійна робота			
84 год.		108 год.	
Консультації:			
4 год.	2 год.		
Загальна кількість годин – 120	Вид контролю: екзамен		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс призначений для забезпечення глибокого засвоєння майбутніми фахівцями філософського осягнення дійсності, осягнення філософії як теоретичної засади людського світобачення.

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія» є оволодіння основами загальної духовної культури, перш за все, – культури мислення та свідомого формування системи відношень до світу, самого себе та свого місця у цьому світі. Цей курс сприяє формуванню у студентів цілісних уявлень про зародження та розвиток філософської думки, а також про сучасні філософські проблеми природи, людини і суспільства, оволодіння теорією та методологією пізнання суспільного розвитку, основними формами та методами наукового пізнання.

Передбачається, що вивчення навчальної дисципліни «Філософія» дозволить майбутнім фахівцям сформувати цілісний світогляд, вміння формулювати свою власну позицію, застосовувати набуті знання в аналізі найскладніших та найрізноманітніших проблем сьогодення, а також у процесі їх розв'язання.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- формування цілісного світогляду;
- формування методологічної культури;
- розвиток критичного, самостійного, творчого стилю мислення студентів;
- осягнення філософії як теоретичної засади людського світобачення.

Компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

2. Програмні результати навчання

Знання	ПРЗ 4. Знати концептуальні основи фундаментальних дисциплін (педагогіка, психологія, вступ до спеціальності, вступ до мовознавства, вступ до літературознавства, сучасна російська літературна мова, зарубіжна література, російська література) як теоретичної бази освітньої та дослідницької діяльності.
Уміння	ПРУ 9. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
Комунікація	ПРК 4. Здатність цінувати різноманіття та мультикультурність, забезпечувати діалог культур у процесі вивчення російської мови та зарубіжної літератури тощо.
Автономія	ПРА 3. Здатність навчатись упродовж життя і вдосконалювати набуту під час навчання кваліфікацію із значним ступенем автономії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основний зміст усіх розділів;
- базові філософські поняття і категорії;
- основні філософські принципи та першоджерела;
- напрямки історико-філософської думки;
- класичну і сучасну вітчизняну та світову філософію

вміти:

- на основі ґрунтовного, фундаментального знання філософії опанувати самостійним критичним стилем мислення;
- формувати свою власну позицію;
- застосовувати набуті знання в аналізі найскладніших і найрізноманітніших проблем сьогодення, а також у процесі їх розв'язання.

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	теоретичний зміст курсу засвоєний студентом повністю; він вільно, логічно й аргументовано висвітлює навчальну проблему; бачить місце питання, яке розглядається в контексті історії філософії та загальної структури філософського знання; при відповіді на питання посиляється на рекомендовану програмою курсу додаткову літературу; вміє показати методологічне значення філософських теорій, учень і концепцій для вибору шляхів вирішення конкретних науково-природничих або соціально-політичних проблем. Необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом повністю сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані в повному обсязі
82-89	теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
74-81	теоретичний зміст курсу засвоєний повністю; студент володіє фактичним матеріалом курсу але припускається окремих, несуттєвих помилок; висновки і узагальнення, зроблені ним, не є вичерпними; відсутні посилання на додаткову літературу; практичне застосування теоретичних знань є нечітким. Практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з незначними помилками
64-75	теоретичний зміст дисципліни засвоєний не повністю, але прогалини в знаннях не носять істотного (системного) характеру, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених робочою навчальною програмою навчальних завдань виконана, проте вони містять помилки
60-63	теоретичний зміст дисципліни засвоєний частково; студент в основному володіє фактичним матеріалом курсу, але в окремих аспектах питань припускається суттєвих помилок; не в змозі самостійно робити висновки, узагальнювати, поєднувати теоретичні знання з практикою; виклад матеріалу утруднений, неповною мірою використовується категоріальний апарат навчальної дисципліни. Практичні навички роботи з навчальним матеріалом майже не сформовані, частина передбачених робочою навчальною програмою завдань не виконана, або якість виконання деяких

	з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, відповідь є фрагментарною, непослідовною
35-59	студент не володіє матеріалом курсу і не орієнтується в його проблематиці; при спробі викладу матеріалу припускається грубих помилок; не може самостійно зробити висновки та узагальнення; не прослідковує зв'язку аналізованих проблем з практикою. Необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом не сформовані, більшість передбачених робочою навчальною програмою завдань не виконано або якість їх виконання оцінено числом балів, меншим мінімального
1-34	практично відсутні елементарні знання з предмету, студент не орієнтується у навчальному матеріалі. Студент має повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни

4. Розподіл балів

Поточний контроль												Разом	Сума	Підсумковий контроль	Загальна сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2				РОЗДІЛ 3							
T 1.1	T 1.2	T 1.3	T 1.4	T 2.1	T 2.2	T 2.3	T 2.4	T 3.1	T 3.2	T 3.3	T 3.4	48	75	25	100
Поточний контроль															
10	-	-	-	5	5	5	5	6	6	-	6				
Контроль самостійної роботи												27			
11				6				10							

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Відмінно
82 - 89	B	Добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Історія філософії

Тема 1.1. Предметне поле та призначення філософії.

Тема 1.2. Еволюція філософських поглядів у контексті цивілізаційних процесів.

Тема 1.3. Сучасна західна філософія.

Тема 1.4. Формування і розвиток вітчизняної філософської думки.

Розділ 2. Онтологія, діалектика, гносеологія

Тема 2.1. Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування.

Тема 2.2. Проблема свідомості в філософії.

Тема 2.3. Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток.

Тема 2.4. Основні проблеми гносеології.

Розділ 3. Суспільство та особистість у вимірах філософського аналізу

Тема 3.1. Суспільство як об'єкт філософського аналізу.

Тема 3.2. Проблема людини у філософії.

Тема 3.3. Культура і цивілізація.

Тема 3.4. Суспільний прогрес та тенденції розвитку сучасної цивілізації.

5.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Сам. р.		Лекції	Практ.	Конс.	Сам. р.
Розділ 1. Історія філософії										
Тема 1.1. Предметне поле та призначення філософії.	12	4	2		6	11	2	1		8
Тема 1.2. Еволюція філософських поглядів у контексті цивілізаційних процесів.	12				12	14				14
Тема 1.3. Сучасна західна філософія.	7			1	6	8				8
Тема 1.4. Формування і розвиток вітчизняної філософської думки.	7			1	6	8				8
Розділ 2. Онтологія, діалектика, гносеологія										
Тема 2.1. Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування.	10	2	2		6	10	1	1		8
Тема 2.2. Проблема свідомості в філософії.	8		2		6	8				8
Тема 2.3. Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток.	12	2	2		8	12	1	1		10
Тема 2.4. Основні проблеми гносеології.	12	2	2		8	12	1		1	10
Розділ 3. Суспільство та особистість у вимірах філософського аналізу										
Тема 3.1. Суспільство як об'єкт філософського аналізу.	10	2	2		6	8				8
Тема 3.2. Проблема людини у філософії.	10	2	2		6	9	1			8
Тема 3.3. Культура і цивілізація.	8			2	6	8				8
Тема 3.4. Суспільний прогрес та тенденції розвитку сучасної цивілізації.	12	2	2		8	12		1	1	10
Усього годин	120	16	16	4	84	120	6	4	2	108

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Предметне поле та призначення філософії.	2	1
2	Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування.	2	1
3	Проблема свідомості в філософії.	2	
4	Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток.	2	1
5	Основні проблеми гносеології.	2	
6	Суспільство як об'єкт філософського аналізу.		
7	Проблема людини у філософії.	2	
8	Суспільний прогрес та тенденції розвитку сучасної цивілізації.	2	1
Разом		16	4

Запитання до екзамену

1. Філософія та світогляд. Особливості філософського знання.
2. Передумови виникнення філософії (психологічні, духовні, соціальні).
3. Основне питання філософії, його зміст.
4. Предмет та функції філософії.
5. Характеристика основних філософських шкіл Стародавньої Індії (веди, чарвака-локаята, джайнізм, буддизм).
6. Характеристика філософських шкіл Стародавнього Китаю (даосизм, конфуціанство).
7. Старогрецька філософія (Мілетська школа, Геракліт, Демокріт, Піфагор, Елейська школа).
8. Старогрецька філософія (софісти та Сократ).
9. Старогрецька філософія (Платон і Арістотель).
10. Специфіка філософії Середньовіччя.
11. Особливості філософії Відродження.
12. Філософія Нового часу та Просвіти.
13. Класична німецька філософія (Кант).
14. Класична німецька філософія (Фіхте, Шеллінг).
15. Класична німецька філософія (Гегель, Фейєрбах).
16. Філософія марксизму.
17. Філософська думка в Україні та її місце в світовій культурі.

18. Західна філософія ХХ ст. (екзистенціалізм, фрейдизм).
19. Західна філософія ХХ ст. (неотомізм, персоналізм. Концепція Тейяр де Шардена).
20. Західна філософія ХХ ст. (позитивізм та його форми).
21. Буття та його основні форми.
22. Філософське розуміння матерії. Сучасна наука про будову та властивості матерії.
23. Рух як спосіб існування матерії. Основні форми руху.
24. Простір і час – форми буття матерії. Сучасні наукові уявлення про час і простір.
25. Виникнення свідомості, її біологічні та соціальні передумови.
26. Сутність свідомості, її структура та функції.
27. Проблема моделювання функцій свідомості. Свідомість і штучний інтелект.
28. Поняття діалектики, її історичні форми та альтернативи.
29. Основні принципи діалектики.
30. Категорії визначеності буття (одиничне – загальне, явище – сутність, зміст – форма).
31. Категорії детермінації буття (причина – наслідок, необхідність – випадковість, можливість – дійсність).
32. Категорії цілісності буття (ціле – частина, елемент – структура – система).
33. Закон взаємного переходу кількісних змін у якісні. Поняття міри.
34. Закон єдності та боротьби протилежностей. Поняття про саморух.
35. Закон заперечення заперечення. Сутність діалектичного заперечення.
36. Сутність, структура і принципи теорії пізнання.
37. Раціональне та чуттєве пізнання, їх основні форми.
38. Сутність практики та її функції в пізнанні.
39. Проблема істини в філософії.
40. Загальнологічні методи пізнання.
41. Методи емпіричного дослідження.
42. Наукові методи теоретичного дослідження.
43. Форми наукового пізнання.
44. Емпіричний та теоретичний рівні пізнання, їх особливості.
45. Предмет, структура і функції соціальної філософії.
46. Поняття суспільства. Основні філософсько-теоретичні концепції суспільного розвитку.
47. Вплив природи на суспільство. Географічний детермінізм і геополітика.
48. Вплив суспільства на природу. Ноосфера. Екологічні проблеми і можливі шляхи їх вирішення.
49. Сутність та роль матеріального виробництва у суспільному розвитку. Спосіб виробництва та його структура.

50. Діалектика продуктивних сил та виробничих відносин в історичному процесі.
51. Сутність сучасної НТР, її основні напрямки та наслідки.
52. Поняття соціальної структури суспільства. Філософське розуміння класу та його ролі в системі соціальних зв'язків.
53. Історичні форми спільності людей, їх характеристика.
54. Сутність сім'ї та її функції.
55. Поняття політичної системи суспільства, її основні елементи та функції.
56. Сутність держави, її виникнення, структура і функції. Правова держава і громадянське суспільство.
57. Духовне життя суспільства, його структура.
58. Суспільна свідомість, її структура і закономірності розвитку.
59. Політична свідомість, її особливості і функції.
60. Сутність правової свідомості, її особливості і функції.
61. Моральна свідомість, її сутність, особливості та функції.
62. Естетична свідомість: виникнення, сутність і роль у розвитку людини та суспільства.
63. Релігійна свідомість, її витоки, особливості і функції. Свобода совісті.
64. Наука як форма суспільної свідомості, її структура і функції.
65. Зміст сучасної концепції людини.
66. Проблема сенсу життя, смерті та безсмертя в історії філософії.
67. Особистість та суспільство, їх взаємозв'язок. Свобода та відповідальність.
68. Культура і цивілізація.
69. Сутність суспільного прогресу та його критерії.
70. Сутність глобальних проблем та можливі варіанти їх розв'язання.

6. Рекомендована література

Основна:

1. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії: Підручник. К., 2001.
2. Булатов М. Філософський словник. Стилос. 2009.
3. Волинка Г.І., Гусев В.І. Історія філософії. К.: Каравела, 2006.
4. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г. Історія філософії в її зв'язку з освітою. К., 2006.
5. Губор О. М. Філософія. К.: Центр навч. літ-ри. 2007.
6. Історія філософії (під ред. В.Г.Кременя). Харків, 2003.
7. Історія філософії (Тарелкін Ю.П., Цикін В.О.). Суми, СумДПУ, 2010
8. Качуровський М.О., Цикін В.О. Сучасний курс філософії. Суми, СумДПУ, 2010.

9. Кривуля О. М. Філософія: Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010.
10. Пазенок В.С. Філософія. Навч. посіб. К.: Академвидав, 2008.
11. Петрушенко В.Л. Філософія. Навчальний посібник. Львів, 2003.
12. Подольська Е.А. Філософія. К.: 2006.
13. Практикум з філософії. (Під ред. В.Л. Петрушенка). Львів, 2003.
14. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія. К.: Академвидав, 2009.
15. Синиця А. Філософія: навч.-метод. посіб. Львів: ЛДУФК, 2014.
16. Социальная философия. Учебное пособие для вузов. Под ред. В. Н. Лавриненко. М., 2001.
17. Тарелкін Ю.П., Цикін В.О. Основи сучасної філософії. Суми, СумДПУ, 2011.
18. Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно-модульний курс. Під редакцією Л. Мозгової, Р. Додонова. Центр навчальної літератури. 2014.
19. Філософія – Хрестоматія (за ред. Г. І. Волинки). К.: Каравела, 2010.
20. Філософія. (під ред. В. Г. Кременя). Харків, 2004.
21. Філософія: Навчальний посібник (За ред. І. Ф. Надольного). К., 2004.
22. Філософський словник соціальних термінів. Київ, Харків, 2005.
23. Черній А.М. Філософія. К.: Каравела, 2009.
24. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ: Абрис, 2002.

Додаткова:

1. Бэкон Ф. Новый Органон. Соч.: В 2-х т. М., 1972. Т. 2.
2. Брокман Дж. Будущее науки XXI века. М.: АСТ Москва, 2008.
3. Буданов В. Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и в образовании. М.: ЛИБРОКОМ, 2009.
4. Ведмедєв М. М. Теоретическое знание в ресурсном измерении. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2011. № 1 (3).
5. Гегель. Наука логики. М., 1971. Т. 2.
6. Гегель. Энциклопедия философских наук. М., 1977.
7. Гоббс Т. Левиафан. Избр. произв.: В 2-х т. М., 1964. Т.2.
8. Григорьева Т.П. Конфуций. *Вопросы философии*. 2011. № 2.
9. История и философия науки. СПб.: Питер, 2008.
10. Кант И. Всеобщая естественная история и теория неба. Сочинения: В 6-и т. М., 1963. Т. 1.
11. Кант И. Критика чистого разума. Сочинения. В 6-и т. М., 1964. Т. 3.
12. Корсак К.В. XXI ст.: ноорозвиток людства і порятунок від колапсу на основі ноотехнологій. *Практична філософія*. 2011. № 2. С. 55-62.

13. Кун Т. Структура научных революций. М.: ООО: «АСТ», 2003.
14. Лебедь Е.А. Философ в мире. *Практична філософія*. 2011. № 2. С. 3-12.
15. Левин Г.Д. Три взгляда на природу теоретического и эмпирического знания. *Вопросы философии*. 2011. № 2. С. 104-114.
16. Мамчур Е.А. Фундаментальная наука и современные технологии. *Вопросы философии*. 2011. № 3. С. 80-90.
17. Малахов В.А. Философия и время: вектор сопротивления. *Вопросы философии*. 2011. № 1. С. 49-59.
18. Новая философская энциклопедия: В 4-х т. М., 2000.
19. Озьмінська І. Самосвідомість і мова: як інструменти пізнання внутрішнього духовного світу особистості. *Практична філософія*. 2014. № 2.
20. Продан Т.П. Діалог відмінних світоглядів: у пошуках рівноваги. *Практична філософія*. 2016. №3. (61).
21. Ракитов А.И. Прологомены к идее технологии. *Вопросы философии*. 2011. № 1.
22. Савостьянова М. В. Ціннісна складова в методології гуманітарних наук. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2011. № 1 (3). С. 37-43.
23. Савостьянова М.В. Роль науки у створенні реалій і міфологем інформаційного суспільства. *Практична філософія*. 2011. № 1. С. 124-130.
24. Солонин Ю.Н. Привитие философии. *Вопросы философии*. 2011. № 2. С. 3-14.
25. Хамар У. В. История философии: курс лекций / У. В. Хамар. Львів: Ініціатива, 2008.
26. Цикін В.О. Глобалізація: ноосферний підхід. Монографія. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007.
27. Чешко В.Ф., Косова Ю.В. Социальная верификация – человеческие измерения фундаментальной науки и высоких технологий (casus биоэтики) *Практична філософія*. 2011. № 1. С. 94-101.

7. Інформаційні ресурси

1. <http://www.philosophy.ua> – Сайт Українського філософського фонду.
2. <http://www.psylib.kiev.ua> – Електронна бібліотека «psylib» (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.).
3. <http://www.philosophy.ua> – Сайт Українського філософського фонду.
4. <http://krotov.info/> – Бібліотека Якова Кротова.
5. http://www.philosophy.ru/i_phras/library/i_ph_1.html#2 – Стэнфордская философская энциклопедия: переводы избранных статей.
6. <http://www.vphil.ru/> – Журнал «Вопросы философии».
7. <http://intencia.ru/> – Інтенція. Сайт з філософії.

8. <http://www.sno.pro1.ru/lib/> – Електронна бібліотека Студентської наукової спілки.
9. <http://filosof.historic.ru/> – Цифрова бібліотека з філософії.

**8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна**

1. Мультимедійні засоби.
2. Засоби контролю й самоконтролю.